

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ XXI СТОЛІТТЯ

На економічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка **15–16 листопада 2012** року відбулася Міжнародна науково-практична конференція "**Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.**". Головними тематичними напрямками конференції було визначено такі: зміст і основні напрями парадигмальних зрушень у структурі економічної теорії XXI століття; концептуально-методологічне оновлення економічної теорії; розвиток міждисциплінарних досліджень під егідою економічної науки; прогностично-практична функція економічної теорії: взаємодія теорії та практики. Конференцію приурочено до 170-ліття започаткування економічної науки й освіти в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

У конференції взяли участь 145 науковців з України, ближнього і дальнього зарубіжжя, зокрема, з Азербайджану, Білорусі, Грузії, Казахстану, Росії, Болгарії, Німеччини, Румунії, Чехії, які репрезентували 53 вищі навчальні заклади, 18 із яких – іноземні.

Відкрив конференцію чл.-кор. НАНУ **В.Базилевич** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), який присвятив свою доповідь концептуалізації мегатрендів економічного розвитку в контексті глобальних викликів сучасності. Зазначивши, що розвиток світової економіки на початку XXI століття ознаменувався фундаментальними соціально-економічними трансформаціями, доповідач показав, як кризові явища і потрясіння виявляють суперечливість, неповноту і неадекватність базових економічних концепцій та моделей, загострюючи потребу в теоретичному осмисленні нових реальностей і ревізії методологічного і поняттєвого апарату. Глибина і непередбачуваність глобальних потрясінь стали викликом економічній науці, яка не встигає за сучасним високодинамічним розвитком і осмислює новітні процеси і явища в системі усталених категорій та понять. Відсутність у науковому дискурсі згоди щодо концептуалізації змін надзвичайно високої швидкості, інтенсивності та напруги, необхідність розроблення світоглядних орієнтирів цивілізаційного поступу, переорієнтації на гуманістичні виміри пізнавальної та практичної діяльності людства вимагають нового рівня узагальнень і неортодоксальних наукових підходів до вивчення мегатрендів сучасного економічного розвитку, а саме: 1) *глобалізації*, пов'язаної з епохальними змінами, що розгортаються у напрямку адаптації провідних економік світу до кардинальних природно-ресурсних, демографічних і технологічних зрушень. При цьому сприйняття економіки як складної відкритої системи, далекої від рівноваги, формує колосальний потенціал для нових конструктивних ідей в економічній науці, зокрема, в економічній теорії, макроекономіці та фінансах; 2) *фінансіалізації*, що відбиває кардинальні зрушення у структурі світової економіки, пов'язані з гіпертрофованим домінуванням фінансового сектору; 3) *інформатизації*, що потребує осмислення ролі нових комунікаційних потоків, сформованих у мережевих структурах; 4) *інтелектуалізації*, яка підвищує роль людини в соціально-економічному розвитку; 5) *соціалізації*, пов'язаної з підпорядкуванням економічних процесів інтересам розвитку людини і суспільства. Актуалізується пошук нових критеріїв соціально-економічного розвитку і суспільного прогресу з урахуванням його гуманіс-

тичної та екологічної складових. Від розв'язання цих завдань залежать не лише вектори розвитку економічних досліджень, а й реальна економічна політика і господарська практика.

Чл.-кор. НАНУ **А.Гриценко** (Інститут економіки та прогнозування НАНУ) зупинився на розкритті інституціональної політичної економії як виразника парадигмальних зрушень в економічній теорії. Він зазначив, що в сучасній економіці відбуваються суттєві зміни, пов'язані з формуванням інформаційно-мережевого суспільства, внаслідок чого існуючі концепції втрачають адекватність реаліям. Це проявляється у зниженні їх спроможності передбачати розвиток подій і пропонувати дієздатні моделі для управління економічними процесами. Закономірності виробництва, розподілу, обміну і споживання мережевих благ суттєво відрізняються від закономірностей руху ординарних благ. Системні відповіді щодо змін у закономірностях функціонування і розвитку економіки можна дати лише на основі нової парадигми, яка адекватно віддзеркалюватиме реалії й формуватиметься на базі поєднання на новому рівні інституціональних і політ-економічних підходів. Інституціоналізм дає змогу виокремити й описати нові умови протікання економічних процесів, а політична економія – з'ясувати їх суть. Інституціональна політична економія відкриває можливість виявити конкретно-історичну специфіку в загальній логіці розвитку соціально-економічних процесів, подолати ринковий фундаменталізм, розкрити не тільки ринкові, а й перерозподільчі та реципрокні форми зв'язку, економічну ефективність і соціальну справедливість, розв'язати інші проблеми. Вона, з одного боку, історично реалізується як учення про розвиток економічної системи суспільства впродовж усієї історії людства й утілюється у глобальній політекономії, з іншого – дає методологічний ключ до конкретно-історичного пізнання кожної окремої економічної форми й утілюється в локальній політекономії (політекономії праці, власності, влади, знань, розвитку, конституційній, феміністській, структуралістській тощо). Своєрідність методології інституціональної політичної економії розкривається в діалектичному методі, що поєднує діалектичне сходження від абстрактного до конкретного як метод логічного відтворення конкретно-історичної системи відносин, і еkleктичний підхід як спосіб переходу від однієї економічної реалії до іншої, що спирається не на логіку, а безпосередньо на емпіричні та практично актуальні підстави.

Практичну і пізнавальну функції політичної економії було висвітлено в доповіді чл.-кор. НАНУ **М.Зверякова** (Одеський національний економічний університет). Доповідач наголосив, що наука, в тому числі економічна, має слугувати практиці, але при цьому слід розуміти, що теорія буде потрібна практиці, лише коли матиме такі властивості, яких не має практика. Можна виокремити два етапи розвитку економічної теорії. Для першого є характерним рух від спроб проникнути в сутність економічних процесів до дедалі більш поверхових форм їх прояву і до можливості спиратися в пізнанні на практику обміну. Другий етап – це перехід від опису зовнішнього прояву економічних явищ до (за збереження останнього) опису позаекономічних явищ, які вивчають інші науки. Поєднання економічних і, наприклад, соціально-правових явищ як об'єкта економічної науки забезпечує її наближення до практики і здатність безпосередньо впливати на неї. Завдання економічної теорії полягає в обґрунтуванні господарчої практики. Теорія, що покійрно слідує за практикою, не оцінюючи її критично, не просувається на шляху пізнання дійсності. А некритичний характер практики обумовлений відсутністю в її складі теоретичного моменту. Такий стан теорії та практики породжує схоластику, сутність якої проявляється у відсутності у науки реального предмета. Коли наука втрачає свій предмет, вона починає шукати його у формах логізації та гносеологізації конкретних економічних проблем. Відтак предметом стає метод дослідження. Практична спрямованість економічної

теорії має реалізовуватися, з одного боку, в чітко визначеному середовищі суспільної практики, стосовно якої теоретичні висновки мають прикладне значення; з іншого боку, економічна теорія є методологічною і теоретичною основою конкретного економічного аналізу, засобом розуміння економічних фактів через призму соціально-економічної природи існуючої господарської системи.

Орієнтири і вектори змін фундаментальної економічної науки ХХІ століття розкрито в доповіді д-ра екон. наук **В.Тарасевича** (Національна металургійна академія України). Він наголосив, що передусім потрібно визнати необхідність збагачення і розширення об'єкта фундаментальної економічної науки (ФЕН). Звичайно, "жорстким ядром" останнього залишається економіка. Але, по-перше, її слід розглядати як складну людино-розмірну систему з діючою в ній людиною як універсумною істотою, в якій є неподільними свідоме, під- і несвідоме. По-друге, стає зрозумілим, що існування останньої можливе тільки у складі надскладних людинорозмірних систем, що самоорганізуються, – інтеграційної (людське суспільство) й універсумної (єдність і взаємодія економічної, соціальної, духовної, політичної, суспільної та природно-екологічної сфер). Разом з homo oeconomicus із ФЕН поступово витіснятиметься і традиційний економічний суб'єкт. Людина в новому статусі не може не об'єднувати в собі суб'єкта й об'єкта, і тут цілком виправдано видається категорія "актор". Актор – не абстрактний індивід як член роду, а кожна людина як індивідуальність, кожна асоціація індивідуальностей. Якісні зміни в економіці, її зростаюча відкритість іншим універсумним сферам, особливо мережевими каналами knowledge economy, передбачає інтенсифікацію інтерактивного полілогу ФЕН з іншими, неекономічними науками. На черзі – активніше освоєння потенціалу мультидисциплінарності та трансдисциплінарності. На думку В.Тарасевича, деякі вектори фундаментальних економіко-теоретичних досліджень, що окреслилися у ХХ столітті, можуть стати провідними в поточному столітті. *Перший вектор* пов'язаний не тільки з повнішим використанням і розвитком, але і переглядом, ревізією традиційного метафізичного, діалектичного й економіко-математичного інструментарію в напрямку полілектики, багатовимірності та політемпоральності. Змістом *другого вектора* є відбір, а також оцінка практики й ефективності використання природничо- і суспільнонаукових підходів. *Третій вектор* передбачає вихід за традиційні наукові межі, розроблення і використання інтеграційних і універсумного підходів. У зв'язку з цим цілком очікуваним у поточному столітті є розвиток теорій інтеграційної економіки й економічної універсуміки.

У доповіді д-ра екон. наук **П.Щенка** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) зазначено, що нова парадигма розвитку економіки має йти разом із розробленням нової парадигми розвитку суспільства. Остання, на думку вченого, може бути розроблена системою суспільних наук, що відображають реалії життя сучасного суспільства як суспільства досягнень НТР та її суперечностей, глобалізації та регіоналізації, стрибкоподібної нерівномірності розвитку економік світу. Розроблення нової парадигми розвитку суспільства можливе на основі комплексного підходу до вивчення всіх аспектів життя суспільства і людини. Розв'язання цього завдання є настійним велінням нашого часу. Глобальна фінансово-економічна криза спричинила фундаментальні трансформації, світова політика стає дедалі непередбачуванішою, невизначенішою і небезпечнішою. Цілісна теоретична концепція дозволить людству розвиватися не шляхом спроб і помилок, а на основі науково обґрунтованої соціально-економічної політики, де мірилом усього буде людина з її реальними потребами. Модель майбутнього суспільства потрібно розроблювати з урахуванням як загальносвітових тенденцій, транснаціоналізації та багато-

полярності світу, так і національних традицій, духовності, культури, соціальних цінностей, а також рівня суспільного розвитку, геоекономічного і геополітичного стану, геостратегічних інтересів країни.

Д-р екон. наук **К. Айнабек** (Науково-дослідний інститут нової економіки і системного аналізу при Карагандинському економічному університеті Казспоживспілки, Казахстан) зупинився на питаннях з'ясування понятійного апарату. В економічній літературі, сказав він, натрапляємо на різні назви базового економічного курсу. Приміром, фундаментальну економічну науку "політична економія", назва якої міцно затвердилася на попередніх етапах, на Заході почали заміняти терміном "економікс". У нас – і в Казахстані, і в інших країнах ближнього зарубіжжя – деякі вчені вважають, що у словосполученні "політична економія" переважає відтінок політики і відчувається певна відірваність від предмета фундаментальної економічної науки. Проте ж автор назви "політична економія" А. Монкретьєн на початку XVII століття під політикою розумів державу або суспільство, отже, політичну економію можна вважати вченням про національне господарство. Доповідач розкрив хибність застосування терміна "економічна теорія" для визначення сучасної фундаментальної економічної науки й, обґрунтувавши власну позицію, запропонував новий варіант – теорія суспільного господарювання. Термін "теорія", зазначив він, передбачає сукупність наукових положень, що виражають основний зміст економічних явищ; поняття "суспільне" відбиває зв'язки між суб'єктами; "господарювання" визначає діяльність суб'єктів господарювання.

Політичній економії постмодерну, зокрема, пошукам утрачених орієнтирів соціогосподарського розвитку присвятив свою доповідь д-р екон. наук **В. Бодров** (Національна академія державного управління при Президентові України). Сьогодні, зазначив він, особливу увагу привертає явний і цілком очікуваний ренесанс політекономічної парадигми економічної теорії в її постмодерністському, інституціональному дизайні. Змістом політичної економії епохи постмодерну, її відповідним пунктом є відмова від пануючого уявленні про світогосподарський устрій як ригідний універсум, підпорядкований сумі незмінних законів, у якому немає місця хаосу, несталості, нелінійності, невизначеності, та перехід до його розуміння як мінливої, аморфної, інваріантної у своєму розвитку і нескінченно складної реальності. Саме політекономічна парадигма епохи постмодерну за умови постійного творчого розвитку й оновлення, подолання догматів посткейнсіансько-неокласичної спадщини дозволяє, на наш погляд, знайти адекватні відповіді на глобальні виклики і вибудувати орієнтири нової (можливо, неоіндустріальної) модернізації суспільного розвитку.

У доповіді д-ра екон. наук **Ю. Бажала** (Національний університет "Києво-Могилянська академія") знайшла теоретичне відбиття футуристична економіка як об'єктивна реальність для нової наукової парадигми. На думку науковця, класифікаційні ознаки пануючої сьогодні та прийдешньої, нової парадигми економічної теорії можна, визначити за допомоги теорії Й. Шумпетера, де чітко розрізняються два типи функціонування економіки: статика і динаміка. Перший спрямований на досягнення макроекономічної рівноваги, другий – на забезпечення інноваційного розвитку економіки. Інноваційну модель правомірно назвати також футуристичною економікою, бо всі основні параметри такої системи – ціна, відсоток, прибуток, зарплата, капітал – залежать не так від поточної економічної ситуації, як від оцінок її майбутнього стану. Зазначені типи функціонування економіки концептуально розкриваються двома різними парадигмами економічної теорії: неокласичною "головною течією" і шумпетеріанською. Коли сьогодні ведуть мову про кризу економічної науки, то мають на увазі те, що вона не пояснює сучасну практику, а точніше, що пануюча неокласична парадигма не достатньо задовільно пояснює останні економічні події, перш за все, кризо-

ві явища. З іншого боку, можна спостерігати, що реальна економічна політика успішних країн фактично базується на ідеях теорії економічного розвитку Й.Шумпетера. Наприклад, стратегія Європейського Союзу "Європа 2020" як головну мету визначає побудову конкурентоспроможної інтелектуальної економіки на базі генерування знань та інновацій. Можна навести ще багато аргументів на користь припущення, що саме шумпетеріанська парадигма футуристичної інноваційної економіки стане новою "головною течією" економічної теорії.

Проблема дослідження економічної влади, що не може бути розв'язана в межах неокласичної парадигми, окреслена д-ром екон. наук **В.Дементьєвим** (Донецький національний технічний університет). В економічному житті відсутні механізми, які б сприяли встановленню рівності між економічними агентами і виключенню відносин влади між ними. Рівність – це ідеальна розумова конструкція. Причому конструкція, що має обмежену сферу застосування. Більше за те, якщо механізми, що забезпечують дію тенденції до реалізації цієї конструкції в господарському житті, відсутні, остання, будучи перенесеною у сферу економічної політики, стає утопією. Таким чином, економіку доцільно розглядати як систему влади, тобто систему, для якої характерні певний поділ влади, ієрархія влади і боротьба за владу. Влада означає здатність одного агента (суб'єкта влади) примусити іншого (об'єкта влади) нести нееквівалентні витрати заради створення доходу (максимізації корисності) суб'єкта влади. Влада реалізується в можливості суб'єкта влади отримати ренту, тобто такий дохід, який перевищує граничну продуктивність контрольованого фактора виробництва. Проте абстрагуватися від влади та її наслідків в економіці є тим самим, що й абстрагуватися від трансакційних витрат. Це "ідеальний світ". Фактор влади завжди присутній в економіці, його неможливо повністю усунути ні силою держави, ні трансакціями з обміну правами, його вплив не долається дією об'єктивних економічних законів. Аналіз феномену економічної влади має сприяти пошуку відповіді на запитання, в чому полягає суспільно необхідний порядок влади – хто, над ким (чим), у яких межах, якими методами і заради досягнення яких цілей повинен реалізовувати владу в економічному житті суспільства. Відповідь на це запитання, враховуючи "міждисциплінарний" характер дослідження феномену влади, може бути знайдена лише шляхом поєднання зусиль економістів, соціологів і фахівців у галузі права.

Розвитку теорії господарського кругообігу у ХХ столітті присвячена доповідь д-ра екон. наук **П.Клюкіна** (Національний дослідницький університет "Вища школа економіки", Москва). Учений висловив думку про необхідність переосмислення поняття "кругообіг", реконструкції філософії, що стоїть за ним, і запропонував періодизацію розвитку теорії господарського кругообігу. Відповідно до запропонованого підходу, прийнято трактування кругообігу як макроекономічної структурної моделі господарства в цілому, вперше систематично розвинуте В.Леонтьєвим ("Господарство як кругообіг", 1928), яке принципово відрізнялося від уявлень К.Маркса, Й.Шумпетера, а також радянських теоретиків відтворення Я.Кронрода, О.Ноткіна та ін. На думку доповідача, таке трактування дозволило "зняти" суперечність між предметом вивчення і застосовуваним методом. Філософію "кругообігу" було розкрито як певне бачення економічної системи з погляду філософії "очевидності", що мала свої прототипи у класичній західноєвропейській філософії – від Р.Декарта до Е.Гуссерля – і специфічним чином була сформульована Ф.Кене. Теорія господарського кругообігу пройшла у своєму розвитку два етапи: 1) Ф.Кене – К.Маркс, і 2) економічні концепції після Маркса у ХХ столітті. На основі реконструкції спадщини Ф.Кене сформульовано базову аналітичну схему кругообігу, розкрито метод зворотної наукової традиції, що забезпечує поступальність і безпере-

рвність її розвитку, обґрунтовано шляхи розв'язання проблеми продуктивного "вмонтування" цієї аналітичної традиції в сучасне магістральне політико-економічне річище господарського кругообігу.

Д-р екон. наук **В.Мандибур** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) закликав до критичного переосмислення ідеології сучасного концептуально-методологічного "оновлення" економічної теорії. Він відзначив, що зміст нової (або як це часто відбувається в соціальних науках, "забутої старої") парадигми полягає в тому, що предмет економічної теорії (передусім, політичної економії) не може бути окреслений лише базисно-економічними відносинами: відносинами власності; відтворувально-економічними; господарсько-економічними; товарно-грошовими; розподільно-економічними; відносинами обміну життєвих благ; фінансово-кредитними; відносинами кінцевого споживання і задоволення потреб населення тощо. Щоб суспільство не досягло критичної, революційної ситуації, не розпалося, а продовжувало ефективно функціонувати, економічна теорія має відкинути апологетичні ідеології і розпочати розробляти дієві механізми недопущення такої ситуації. Основою виконання економічною наукою цього найважливішого соціального замовлення має стати пошук і впровадження нових форм досягнення суспільного консенсусу на засадах узгодження й оптимального об'єднання, передусім, соціально-класових інтересів.

В.Лагутін, д-р екон. наук (Київський національний торговельно-економічний університет) визначив особливості сучасної методології дослідження ринково-конкурентних відносин. Закономірності еволюції ринку, зазначив він, слід досліджувати на основі принципів самоорганізації, розуміння механізму саморозвитку ринку як органічної взаємодії його структурних компонентів, що передбачає аналіз трансформаційного потенціалу ринку як складової макро- і мікроекономічної систем. Ринок постійно перебуває у процесі самокоригування, пристосування до умов і відкриття нових можливостей. Принципово новий зміст ринково-конкурентних відносин формується у процесі фінансіалізації економіки. Фінансове господарство – це такий стан економіки, коли процесу виробництва передують фінансові операції. Перехід від товарно-грошового до фінансового господарства означає перехід від грошових коштів до фінансових ресурсів як основного компонента цих господарств. В умовах розвиненого ринку на перший план виходять фінансові активи як засіб збереження і зростання вартості.

Д-р екон. наук **І.Радіонова** (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана) охарактеризувала теорію фінансової нестабільності як своєрідний захисний пояс (за термінологією І.Лакатоша) макроекономічного мейнстріму. Його "тверде ядро" формують ідеї нової класики і неокласичного синтезу, що не завжди проходять верифікацію фактами. Теорія фінансової нестабільності забезпечила певне пристосування традиційного пояснення економіки як цілого до фактичних змін фінансового сектору розвинених країн кінця ХХ – початку ХХІ століть. Це втілюється в оновленні макроекономічного інструментарію – фундаментальних гіпотез (ідеї), логіки (моделей) обґрунтувань взаємозв'язків процесів і явищ, а також висновків, які з них випливають. Використання оновленого макроекономічного інструментарію вітчизняними економістами могло б передбачати дослідження, принаймні, за такими напрямками: з'ясування особливостей передавального механізму імпульсів від фінансового до реального сектора економіки; емпірична перевірка достовірності висновків про дію фінансового акселератора, кредитного раціонування, фінансового інфікування тощо.

П.Леоненко, д-р екон. наук (Академія фінансового управління) зупинився на ортодоксальній і неортодоксальній політичній економії (еконо-

мічній теорії) й основних внутрішньо- і міждисциплінарних парадигмальних зрушеннях останніх 25 років. Він наголосив, що парадигмальні зрушення є суттєвою властивістю політичної економії. У сучасній економічній теорії парадигмальні зрушення, на погляд доповідача, відбуваються на чотирьох рівнях. *Перший* рівень охоплює зміни у фундаментальних теоретико-методологічних підходах до вивчення соціально-економічного розвитку. *Другий* стосується змін усередині окремих теорій, шкіл, течій, напрямів економічної думки. До *третього* рівня належать зміни, що стосуються двох і більше напрямів економічної думки. Нарешті, на *четвертому* рівні здійснюються парадигмальні зміни в межах окремих наукових дисциплін (економіки, соціології, психології тощо).

Д-р екон. наук **А.Філіпенко** (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка) охарактеризував основні течії міжнародної політичної економії. Як одна зі структурних ланок конкретно-наукової методології, міжнародна політична економія спирається, *по-перше*, на світосистемний підхід, у якому замість так званого контейнерного погляду на державу, коли всі аспекти соціальних відносин досліджують, насамперед, у рамках держави, використовують такі одиниці аналізу, як світ-система (міні-система, світ-економіка, світ-імперія тощо). *По-друге*, відчутний вплив на міжнародну політичну економію справили різноманітні теорії гегемоніальної стабільності, що підтримують ліберальний світовий порядок. *По-третє*, міжнародна політекономія приділяє велику увагу функціонуванню "міжнародних режимів" – систем інститутів на глобальному рівні. Це дослідження економічних передумов війн і конфліктів, проблеми міжнародного економічного співробітництва, глобального управління тощо. Отже, міжнародна (глобальна) політична економія вивчає матеріальні умови, практику, факти, нормативні положення, що характеризують сучасний світ, і дотримується правил і концептуальних підходів економічної науки.

За основними тематичними напрямками роботи конференції відбулися засідання **секцій**. Було обговорено, зокрема, такі питання: методологічні орієнтири синергетичного підходу в економічних дослідженнях (д-р екон. наук **Н.Гражевська**, КНУ імені Тараса Шевченка); філософія економіки contra філософія господарства: проблема епістемі або гнозиса (д-р філос. наук **В.Ільїн**, КНУ імені Тараса Шевченка); історіографічні рамки для визначення сучасних економічних концепцій (д-р екон. наук **Н.Шапіро**, Санкт-Петербурзький національний дослідницький університет інформаційних технологій, механіки й оптики); галузеві ринки як об'єкт економіко-теоретичного дослідження (д-р екон. наук **А.Ігнатюк**, КНУ імені Тараса Шевченка); парадигмальна диференціація структури економіко-теоретичного знання як об'єкта методологічного осмислення (канд. екон. наук **Т.Гайдай**, КНУ імені Тараса Шевченка); класифікація парадигм в економічній теорії (канд. екон. наук **О.Нестеренко**, КНУ імені Тараса Шевченка); глобалізація під англо-американським контролем: виклики для України і Росії (д-р екон. наук **О.Кузнецов**, Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України); теорія інформаційної економіки як альтернативна парадигма сучасній ортодоксії (канд. екон. наук **А.Маслов**, КНУ імені Тараса Шевченка); світоглядні підстави постулатів "жорсткого ядра" класично-неокласичної парадигми, їх обмеженість і християнська альтернатива (канд. екон. наук **І.Назаров**, КНУ імені Тараса Шевченка); проблема реабілітації природного в економічній теорії (канд. екон. наук **В.Єрмоленко**, Черкаський державний технологічний університет).

У виступах учасників секційних засідань також знайшли висвітлення такі економічні проблеми: поведінкова економічна теорія як альтернатива неокласичній парадигмі в теорії споживчого вибору (д-р екон. наук **С.Слухай**, КНУ імені Тараса Шевченка); методологічні імперативи аналізу

соціально-економічних реалій (д-р соц. наук **Т.Петрушина**, Інститут соціології НАН України); об'єктивна основа концептуально-методологічного оновлення економічної теорії (канд. екон. наук **В.Радченко**, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова); політекономічні підстави дослідження комплементарності інституціональної архітектури соціально-економічних систем (канд. екон. наук **В.Липов**, Харківський національний економічний університет); напрями оновлення теоретико-методологічних основ аналізу проблем сутності економічного розвитку в сучасній політичній економії (канд. екон. наук **О.Москаленко**, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана); нова економіка розвитку: еволюція теоретичних і практичних підходів (канд. екон. наук **В.Єгоров**, КНУ імені Тараса Шевченка); інтелектуальний продукт як особливий об'єкт економічних відносин (канд. екон. наук **В.Вірченко**, КНУ імені Тараса Шевченка); експлуатація ринкової влади в умовах міжчасової конкуренції (канд. екон. наук **А.Герасименко**, Київський національний торговельно-економічний університет); сучасні тенденції в розвитку кооперативної теорії та практики: кооперативні організаційні моделі (канд. екон. наук **О.Юрманова**, Донецький інститут залізничного транспорту); вартість інновацій: концептуальні зміни методології дослідження (канд. екон. наук **Д.Зухба**, Донецький національний технічний університет); композиція постприватизаційної власності (канд. екон. наук **О.Бакланова**, Одеський національний економічний університет).

Підсумки роботи міжнародної науково-практичної конференції підбив голова Оргкомітету конференції В.Базилевич.

Наукова громадськість України і зарубіжжя має можливість детальніше ознайомитися з матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції "Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст." на її web-сторінці, розміщеній на офіційному сайті економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка: http://www.econom.univ.kiev.ua/paradigm_et/.

В.Д.Базилевич, чл.-кор. НАНУ

А.І.Ігнатюк, д-р екон. наук

Т.В.Гайдай, канд. екон. наук